

Učitelj

Špela Barlič

Učitelj (Monsieur Lazhar, 2011, Philippe Falardeau), letošnji veliki zmagovalec kanadskih filmskih nagrad in nominiranec za tujejezičnega oskarja, prihaja v naše loge v pravem trenutku. V času, ko se šolstvu grozi iz javnega dobrega prekvasiti v biznis in ko učitelji vse bolj izgubljajo profesionalno avtonomijo, deluje kot obliž na odprte rane učiteljevanja. Film kanadskega režiserja Falardeauja (*It's Not Me, I Swear!* [C'est pas moi, je le jure!, 2008]) v učiteljski poklic uspešno vrača čast in strast, da bi se človek po odjavni špici najraje sam postavil za kateder. Kljub idealizmu ne podleže sentimentalnosti in poceni klišejem, pa čeprav rokuje z materialom, ki je temu podvržen že po naravi snovi.

Učitelj je izjemno nežen in mehak film, ki je bližje kot holivudsko »kričavim« uspešnicam tipa *Društvo mrtvih pesnikov* (Dead Poets Society, 1989, Peter Weir) filmom, kot je denimo še eden frankofonski skoraj-oskarjevec izpred nekaj let, sicer veliko surovejši, po slogu skoraj dokumentarni *Razred* (Entre les murs, 2008, Laurent Cantet). Ta namreč detektira trenutno stanje francoske družbe – šolski razred v enem izmed »problematičnih« okolišev Pariza vzame za alegorijo sodobne multikulturne Francije, ki se trudi vedno bolj kaotično in vse manj ubogljivo etnično krajino obdržati pod streho skupne nacionalne identitete. Tudi Falardeaujev pogled seže preko meja filmske zgodbe in tudi njegov angažma puhti iz zgodbe podobno neprisiljeno kot Cantetov. Njegov razred je, čeprav etnično prav tako pisan, precej bolj idiličen, harmoničen in nekonflikten ali, preprosto rečeno, precej bolj kanadski od Cantetovega, a tudi on svoji družbi skozi niz inteligentno posajenih detajlov nastavlja kritično ogledalo.

Osrednja tema filma je prihod novega učitelja, prijetnega, čeprav zadržanega in zaprašena alžirskega priseljenca Bashirja Lazharja, ki v eni od kanadskih osnovnih šol nadomesti tragično preminulo učiteljico in tako pomaga učencem prebroditi krizo soočenja z njenim nerazumljivim dejanjem. V ospredju je njegov odnos z dvema učencema, ki ju je tragedija najbolj prizadela. Ker ima tudi sam na plečih težko izkušnjo, je Lazhar edini, ki se zna učencema približati in ju vzpodbuditi, da spregovorita o svojih težavah. Na ta trikotnik Falardeau sidra čustveno bazo filma in pokaže, da učiteljevanje ni enosmerna ulica, ampak krožna cesta; Lazhar je v razredu ravno toliko zaradi otrok, kot so oni tam zaradi njega, in Falardeau uspe to poanto pripeljati do občinstva brez čustvenih manipulacij in didaktičnih bližnjic.

V meditacijo na temo izgube, krivde in žalovanja Falardeau skozi ves film počasi dovaja mehko kritiko zbirokratiziranega, prestrašenega, do nerazumnosti profesionaliziranega zahodnega sveta, zgrajenega na želji po popolnem nadzoru nad vsem, kar gre lahko narobe. Kako zelo nam manjka zdrave pameti, pokaže tako, da na lastno kulturo pogleda s perspektive tujca. Novi učitelj ob vstopu v kanadski šolski sistem naleti na mnoge njemu težko razumljive kuriozitet: šolske klopi se namesto v ravnih vrstah ležerno razprostirajo v krogu, učenci še niso slišali za Balzaca, učitelju ni dovoljeno nikogar objeti, kaj šele vzgojno krcniti po glavi. Mnogi od teh kulturnih trkov delujejo komično, a ne vsi, še najmanj pa maksima o nedotikanju otrok, ki razčlovečuje in siromaši šolsko realnost. Za Lazharja učitelj ni le stroj za vlivanje znanja v otroške glave znanje, ampak je tudi mentor, vzgojitelj, zaupnik, skratka dragocen sopotnik na poti odrasčanja. Falardeau noče reči, da je njegov način poučevanja in komunikacije z otroki boljši (pravzaprav se iz njega večkrat tudi ponorčuje) – želi le opozoriti na to, da ni nujno slabši.

Morda se bo pri nas komu zdela prikazana šolska politika pretirana, a realnost postaja še neprimerno bolj bizarna. Lep primer je prav v filmu izpostavljen problem žalovanja, ki ga želi vodstvo šole obravnavati s strokovne distance, medtem ko Lazhar verjame, da lahko otrokom bolje kot psihologi pomaga sam. Žalovanje v tem smislu deluje kot simptom družbe »divjega profesionalizma«; Ameriško psihiatrično združenje prav zdaj resno razmišlja o možnosti, da bi ga dodalo v novo verzijo klasifikacije duševnih bolezni. Res želimo živeti v družbi, ki za naravno človeško izkušnjo predvideva strokovno obravnavo in medikamentozno terapijo? *Učitelj* ni ne zaušnica ne pridiga takšnemu načinu razmišljanja – je le detekcija stanja in razmislek o njegovih stranpoteh.